

Психокорекційні технології роботи з дітьми дошкільного віку з проявами гіперактивності

Тетяна Борець

*магістрантка кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: BoretsTO@krok.edu.ua*

Ольга Петрунько

*доктор психологічних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: OlgaPV@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-9023-5265*

Актуальність проблеми гіперактивності у дітей дошкільного віку полягає в тому, що це поширений розлад нервової системи, який значно впливає на адаптацію дитини в суспільстві, її соціалізацію та подальше навчання. За М.О. Марценюк соціальна значимість проблеми визначається тим, що без своєчасної та кваліфікованої допомоги у таких дітей до підліткового віку може спостерігатися наростання порушень поведінки (Марценюк, 2017).

Н.П. Пихтіна вважає, що поняття «гіперактивність» відображає стан, при якому активність і збудливість людини перевищує норму (Пихтіна, 2022). За твердженням М.О. Марценюк назва «гіперактивність» свідчить про те, що дитина, на перший погляд, справляє враження невтомної, яка увесь час перебуває у бурхливій діяльності, переважно в русі (Марценюк, 2017).

М.О. Марценюк відмічає, що саме у дошкільному віці гіперактивність дитини є визначальною для її повноцінного розвитку в особистісному аспекті. Дефіцит уваги який є супутником гіперактивності дитини, перешкоджає оптимальній життєдіяльності, розвитку та зростанню дитини (Марценюк, 2017). За твердженням І.Ю. Підлипняк часто гіперактивність супроводжується проблемами у взаєминах із навколишніми, труднощами в навчанні, низькою самооцінкою. При цьому рівень інтелектуального розвитку дітей не залежить від ступеня гіперактивності і може перевищувати показники вікової норми (Підлипняк, 2017).

Пихтіна Н.П. відмічає, що до зовнішніх ознак гіперактивності психологи відносять відволікання, неуважність, імпульсивність, підвищення рухової активності (Пихтіна, 2022). За твердженням М.О. Марценюк гіперактивна дитина нетерпляча та метушлива, імпульсивна та агресивна, не здатна утримувати на чомусь увагу більше ніж 5-7 хвилин. Багато і швидко розмовляє, задає незлічену кількість запитань, але на відповіді не чекає, бо за мить встигає зацікавитись чимось іншим. Ці симптоми, а також надмірне нервово збудження, недостатній контроль над рухами та емоціями, погана координація рухів, швидка втома визначають синдром гіперактивності (Марценюк, 2017).

Підлипняк І.Ю. наводить характеристику гіперактивних дітей відомого американського психолога В. Оклендер: «Гіперактивній дитині важко сидіти,

вона метушлива, багато рухається, вертиться на місці, іноді надмірно балакуча, може драгувати манерою своєї поведінки. Часто в неї погана координація чи недостатній м'язовий контроль. Вона незграбна, іноді ламає речі, проливає молоко.» (Підлипняк, 2017).

Підлипняк І.Ю. зазначає, що існують різні погляди на причини виникнення гіперактивності: це можуть бути генетичні фактори, особливості побудови і функціонування головного мозку, пологові травми, інфекційні захворювання, перенесені дитиною в перші місяці життя тощо. Як правило, в основі синдрому гіперактивності лежить мінімальна мозкова дисфункція, наявність якої визначає лікар-невропатолог після проведення спеціальної діагностики (Підлипняк, 2017). В свою чергу Н.В. Гриньова до вищезазначених причин гіперактивності додає: харчові фактори (неправильне харчування, зокрема надмірне споживання вуглеводів); соціальні фактори (відсутність чіткої системи виховання, всездозволеність) (Гриньова, 2024).

Підлипняк І.Ю. зазначає, що психологічна корекція гіперактивності у дітей дошкільного віку є важливим аспектом їхнього розвитку та адаптації. До найбільш ефективних методів та прийомів психологічної корекції відносять:

1. Поведінкову терапію;
2. Ігрову терапію;
3. Когнітивно-поведінкову терапію (КПТ);
4. Арт-терапію;
5. Сімейну терапію (Підлипняк, 2017).

На думку С. Коляденко, С. Гуторчук участь батьків у профілактиці та корекції гіперактивності у дітей дошкільного віку є ключовим чинником, що впливає на формування поведінкових особливостей дитини. Сім'я є первинним середовищем, де дитина отримує перший досвід соціальної взаємодії та формує базові поведінкові навички. Батьки, через свої дії та реакції, моделюють поведінкові зразки, які дитина засвоює та відтворює. Дослідження показують, що діти, які ростуть у підтримуючому та стабільному сімейному середовищі, демонструють меншу схильність до поведінкових розладів, включаючи гіперактивність. Навпаки, нестабільність, конфлікти та відсутність уваги з боку батьків можуть призводити до підвищеної збудливості та імпульсивності у дітей (Коляденко & Гуторчук, 2025).

В.В. Левченко вважає, що стиль виховання, який обирають батьки, має значний вплив на поведінку дитини. Оптимальним є демократичний стиль, який поєднує чіткі правила та межі з емоційною підтримкою та розумінням. Такий підхід сприяє формуванню у дитини навичок саморегуляції та знижує ризик розвитку гіперактивності (Левченко, 2013).

Таким чином, проблема гіперактивності дітей дошкільного віку є актуальною, соціально значимою та потребує подальшого наукового аналізу. Допомога дитині з синдромом гіперактивності має носити комплексний характер, з використанням ефективних методів та прийомів психологічної корекції та з залученням психологів, педагогів та батьків.

Список використаних джерел

1. Марценюк М.О. (2017) *Феномен гіперактивності у дітей дошкільного віку*. Мукачівський державний університет, С. 96-99.
2. Пихтіна Н.П. (2022) *Гіперактивність у дошкільників: сутність, різновиди, чинники детермінації, стан та методика вивчення*. Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. С. 206-208
3. Підлипняк І.Ю. (2017) *Особливості психокорекційної роботи з гіперактивними дітьми*. Збірник наукових праць «Педагогічні науки» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Випуск LXXVIII. Том 1., С. 92-96.
4. Гриньова Н.В. (2024) *Корекція гіперактивності та затримки психічного розвитку у дітей дошкільного віку засобами арт-терапії*. Scientific multidisciplinary monograph «Science in the context of innovative changes» International center for science and social transformation www.isst.co.ua, С.13-47
5. Коляденко, С. М., & Гуторчук, С. Л. (2025, October). *Співпраця з батьками у соціально-профілактичній роботі гіперактивності дошкільнят*. In 3 Міжнародна науково-практична конференція «The Future of Science, Technology and Economy» (pp. 432-437).
6. Левченко, В. В. (2013). *Соціально-психологічні засади зниження проявів гіпердинамічного синдрому у дітей шкільного віку*. Теоретичні і прикладні проблеми психології, 1(30), 172-179.